

STRUČNO OBRAZOVANJE I GARANCIJA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA U AUSTRIJI

LEHRAUSBILDUNG UND AUSBILDUNGSGARANTIE
IN ÖSTERREICH IN **SERBISCHER** SPRACHE

STRUČNO OBRAZOVANJE I GARANCIJA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA U AUSTRIJI

MICHAEL TRINKO

Izuzetno visoka nezaposlenost mladih koja je povezana sa ekonomskom situacijom u Evropi, sve više stavlja Austriju u centar pažnje zbog njenog dvostepenog obrazovanja i relativno niske stope nezaposlenosti mladih. Sve više i više evropskih zemalja želi da zna kako izgleda stručno obrazovanje u Austriji i šta je garancija stručnog osposobljavanja.

Kako bi se dao pregled garancije stručnog osposobljavanja mladih u Austriji, čini se korisnim da se prvo ukratko prikaže model dvostepenog stručnog obrazovanja u Austriji.

Stručno obrazovanje je načelno omogućeno svim mladim ljudima koji su završili devetogodišnje osnovno školovanje. Dvostepeno obrazovanje se sastoji od sledeća dva dela:

- » obuka u preduzećima
- » stručna škola

Oko 80 odsto trajanja obuke učenik provede u preduzeću. To vreme služi za sticanje znanja i veština vezanih za struku. Preostalih otprilike 20 odsto svoje obuke učenici provode u stručnoj školi koja ima zadatak da prenese osnovna znanja o struci i da poboljša opšte obrazovanje.

Oko 40 odsto mladića i devojaka svake generacije nakon završenog osnovnog obrazovanja upisuje stručnu školu. Mladi imaju mogućnost da izaberu jednu od preko 200 profesija iz oblasti zanatstva, industrije ili uslužnih delatnosti. Trajanje školovanja zavisi od izabrane struke i može trajati dve, dve i po, tri i po ili četiri godine.

STATISTIČKI PODACI

Statistika Privredne komore Austrije 31. decembra 2013. godine navodi brojku od 120.579 učenika stručnih škola koji stiču svoje obrazovanje u 33.595 preduzeća. Podela učenika stručnih škola prema oblastima je sledeća: Najveći broj učenika stručnih škola (55,6 %) je tokom 2013. godine obučavano u oblasti proizvodnih zanimanja i zanatstva. 4,1 % učenika je osposobljeno u sektoru industrije, a 14,9 % u trgovini. Poređenjem statističkih podataka iz 2013. godine sa onim iz 1980. godine (194.069 učenika stručnih škola) dolazi se do zaključka da od 1980. u Austriji na raspolaganju stoji preko 70.000 mesta manje.

OBUKA SA MATURSKIM ISPITOM

Uz pomoć stručnog maturalnog ispita ili stručnog ispita zrelosti stručna obuka takođe predstavlja dobar temelj za visoko obrazovanje. Od jeseni 2008. godine svim učenicima stručnih škola u Austriji na raspolaganju stoji mogućnost da paralelno sa obukom besplatno polažu stručni maturski ispit. Stručnim ispitom zrelosti, kako se on naziva u zakonskom tekstu, maturant stiče pravo da u Austriji pohađa univerzitet, visoke stručne škole, pedagoške visoke škole, koledže kao i druge vidove obrazovanja na postsekundarnom nivou koji zahtevaju položen maturski ispit. U sklopu maturalnog ispita moraju se položiti četiri ispita - nemački, matematika, jedan živi strani jezik, kao i jedan ispit iz oblasti profesionalnog usmerenja učenika.

INTEGRATIVNO STRUČNO OBRAZOVANJE

U Austriji je 2003. stvorena pravna osnova za integrativno stručno obrazovanje za „diskriminisana lica sa ličnim smetnjama pri zapošljavanju“. Pri tom se pre svega radi o licima sa posebnim pedagoškim potrebama, invalidima ili drugim socijalno diskriminiranim licima koja se ne mogu obučavati u preduzeću. Ovaj vid školovanja je organizovan ili kao produženo stručno obrazovanje ili se pruža delimična kvalifikacija, što omogućuje pristup tržištu rada ukoliko sticanje kompletnog stručnog obrazovanja nije moguće.

Integrativno stručno obrazovanje prati odeljenje za asistenciju pri stručnom obrazovanju čiji je zadatak da mladima tokom obuke odnosno školovanja pruži pomoć i podršku. Krajem decembra 2013. godine 6.152 učenika je bilo obuhvaćeno integrativnim stručnim obrazovanjem. Iako je velika većina mladih tokom 2013. godine obučavana u okviru preduzeća (61 %), integrativno stručno obrazovanje se u principu može završiti putem izvankompanijske obuke. Oko 76 % učenika je 2013. godine integrativno stručno obrazovanje završilo u formi produženog trajanja obuke, a 24 odsto u obliku delimične kvalifikacije.

GARANCIJA STRUČNOG OBRAZOVANJA U AUSTRIJI U OKVIRU IZVANKOMPA- NIJSKE OBuke

Izvankompanijska obuka je, nakon što je kriza u pogledu mesta za obuku dostigla svoj vrhunac, u okviru implementacije prihvatne mreže za mlade koje traže mesto za obuku prvi put ponuđena 1998. godine na jedinstvenoj nacionalnoj pravnoj osnovi: Kao deo Nacionalnog akcionog plana za zapošljavanje (NAP) najpre je donet Zakon o garanciji obrazovanja mladih (JASG) i uspostavljena je forma dvostepene izvankompanijske obuke.

Izmenama Zakona o stručnom obrazovanju (BAG) 2008. godine je nastala je nova, aktuelna zakonska osnova za stručno obrazovanje van preduzeća: Od 1.1.2009 važe specifične mere takozvane službe za zapošljavanje u pogledu izvankompanijske obuke (§30b BAG). Pored i dalje prioritetne obuke u preduzećima, sada je uspostavljena i izvankompanijska obuka kao sastavni deo dvostepenog obrazovanja i kao element garancije stručnog osposobljavanja za mlade do 18 godina.

U ovom trenutku se mogu razlikovati dva modela ovakvog obrazovanja. Zajednički cilj oba modela je stručna obuka mladih u preduzećima. Prvi model pruža mogućnost završetka celokupnog stručnog obrazovanja u nekoj izvankompanijskoj ustanovi sa fazama prakse u

preduzećima, što je omogućeno u saradnji sa radionicom za stručno osposobljavanje. Drugi model obuke se sa druge strane odvija u saradnji sa preduzećima u kojima se obavlja praksa i na osnovu ugovora o stručnom obrazovanju koji ne moraju obuhvatati čitavo trajanje obuke. Regularni završetak neke mere se vrši upućivanjem na neko mesto za obuku u preduzeću regularnim završnim ispitom. Prateća stručna škola je obavezna. Učenici dobijaju naknadu za obuku u iznosu dovoljnom za pokrivanje troškova života. Za učenike prve i druge godine ona iznosi 294 evra dok od treće godine iznosi 679,5 evra. Učesnici se smatraju učenicima na stručnoj obuci u smislu Zakona o socijalnom osiguranju (zdravstveno, penziono i osiguranje od posledica nesrećnog slučaja).

PRVI MODEL OBUKE (UGOVOR O OBUCI TOKOM STAŽIRANJA)

Sastavni deo većine kurseva prvog modela predstavljaju određeni preliminarni programi. Oni mogu trajati, u zavisnosti od savezne pokrajine, između jedne nedelje i dva meseca. Tako u Beču program profesionalne orijentacije i coachinga traje osam nedelja. Cilj ovog programa je da u pogledu planiranog stručnog obrazovanja odredi profesionalno usmerenje učesnika i da stvori lične i intelektualne pretpostavke za stručno obrazovanje. Sadržaj ovog programa je podeljen u četiri grupe (Uvod i clearing, profesionalna orijentacija i pronalaženje cilja, pripremna faza za stručno obrazovanje i dodatni moduli).

U osnovi cilj ove četiri faze je da se mladi informišu o toku postupka i da se na osnovu njihovih sposobnosti razvije realistično profesionalno usmerenje. Pored intenzivne pripreme za konkurisanje za posao mladi se takođe informišu o mogućim pravcima obuke. Ovaj program posebno prati program podrške za devojke.

PRAKSA U PREDUZEĆU

Primarni cilj prakse je da mladima približi radni proces i da ih izloži redovnim uslovima rada, odnosno da ih dalje uputi na dalju obuku u preduzeću u kojem obavljaju praksu. Trajanje prakse se određuje u zavisnosti od opisa kategorije zanimanja Službe za zapošljavanje i varira od pokrajine do pokrajine.

Ovde se kao primer navodi opis stručnog obrazovanja u izvankompanijskoj ustanovi za kategoriju zanimanja u oblasti obrade metala i mašinstva, koji predviđa odgovarajuću praksu u okviru struke. Ona mora trajati od najmanje četiri do najviše dvanaest nedelja u toku prve godine i dvanaest do najviše 16 nedelja u toku druge i treće godine obuke i to u jednoj ili više fabrika u kojima obuka učenika nije odvojena od ostalih proizvodnih procesa.

DRUGI MODEL PRAKSE U PREDUZEĆU (UGOVOR O OBUCI KRAĆI OD TRAJANJA OBRAZOVANJA)

Cilj drugog modela je da u saradnji sa preduzećem u kojem se obavlja praksa stručno obuču mlade u trajanju od najviše dvanaest meseci, a zatim da ih, uračunavajući period obrazovanja u trajanje obuke, dalje uputi u neko preduzeće. Drugi model je podeljen u tri komponente od kojih obrazovanje u preduzeću u kojem se obavlja praksa predstavlja centralnu komponentu. Mladi su posebno pripremljeni za intervju za posao u preduzeću u kojem se obavlja praksa i dobijaju specijalni vid pripreme za konkurisanje za posao.

Još jedna komponenta je priprema za pohađanje stručne škole koje se između ostalog koordinira i sa kompanijom u kojoj se obavlja praksa. Treća oblast je obezbeđena u obrazovnoj ustanovi koja treba da obuhvati najmanje 20 odsto čitavog trajanja obrazovanja. Ovaj element se koristi za praćenje mladih i ima važnu stabilizacionu funkciju za mlade. Ovde se nudi čitav niz aktivnosti koje mladima stavljaju na raspolaganje između ostalog dodatnu nastavu u slučaju nedostataka u stručnoj školi kao i stručno doškolovanje.

IZVANKOMPANIJSKO OBRAZOVANJE U BROJKAMA

Broj učesnika u izvankompanijskom obrazovanju u školskoj 2013/2014. godini je iznosio ukupno 11.329. Među njima je bilo 9.183 učesnika u izvankompanijskom obrazovanju u jednom od gore navedenih modela kao i 2.332 učesnika u integrativnom stručnom obrazovanju u nekoj obrazovnoj ustanovi. Imajući u vidu pol i državljanstvo učesnika izvankompanijskog obrazovanja ispostavilo se da je kako udeo žena (41,7 %), tako i udeo onih koji nisu austrijski državljani (20,3 %) viši nego u stručnom obrazovanju (34,2 % udeo žena i 8,7 % udeo onih koji nisu austrijski državljani).

Izvankompanijsko stručno obrazovanje je posebno rasprostranjeno u Beču i Donjoj Austriji. U školskoj 2013/14. godini celih 29 % učesnika iz Austrije je bilo iz Beča i celih 28 % iz Donje Austrije. Služba za zapošljavanje svake školske godine izdvaja oko 150 miliona evra za izvankompanijsko obrazovanje.

PROCENA SAVEZA SINDIKATA AUSTRIJE

Implementacija izvankompanijskog obrazovanja predstavlja važan korak za mlade koji na tržištu obuke nisu odmah našli mesto za obuku da ipak steknu obrazovanje. Savez sindikata Austrije je bio uključen u razvoj ovog modela i ubeđen je da je ova mera između ostalog razlog niže nezaposlenosti mladih u Austriji.

Međutim, sa tačke gledišta Saveza sindikata Austrije osnovni prioritet ne sme biti upućivanje mladih ljudi na izvankompanijske programe, već omogućavanje mladima da se obrazuju u preduzećima. Stoga se izvankompanijsko obrazovanje ne može posmatrati kao zamena ili konkurencija obrazovanju u preduzećima, već samo kao „alternativa“ za mlade koji nisu pronašli mesto za obuku.

Problem nastaje kada padne spremnost kompanija da ponude mesto za obuku, pošto mladi u izvankompanijskom obrazovanju mogu steći kompletnu kvalitetnu obuku i tek potom budi angažovani od strane neke kompanije. Troškovi stručnog obrazovanja se na taj način prebacuju na državu. Savez sindikata Austrije daje prednost prvom modelu stručne obuke zbog mogućnosti da praćenja mladih prate na čitavom putu sve do završnog ispita, nasuprot modelu prakse u preduzeću.

Iz ugla Saveza sindikata Austrije je neshvatljivo da se u Austriji govori o nedostatku kvalifikovanih radnika, a da se pri tom u izvankompanijskom obrazovanju nalazi preko 10.000 mladih koji bi bili spremni da odmah prihvate mesto za obuku unutar kompanije.

Zahtev Saveza sindikata Austrije za „milijardom za kvalifikovane radnike“, koji se odnosi na podsticanje obrazovanja i stručnog usavršavanja mladih, znači da troškovi izvankompanijskog obrazovanja u iznosu od oko 150 miliona evra treba da budu plaćeni iz zajedničkog

fonda u koji preduzetnici uplaćuju jedan procenat iznosa bruto zarada. Time bi se predupredila opasnost od pada spremnosti kompanija da ponude mesta za obuku i prebacivanja troškova obrazovanja sa kompanija na državu.

Mihael Trinko je savezni sekretar za mlade i šef odeljenja za mlade u Savezu sindikata Austrije

IZVORI:

Achleitner, Dagmar/ Wallner, Josef: Die Lehre. Duale Berufsausbildung in Österreich, 12. überarbeitete Auflage, Bmwfj, August 2009

Arbeitsmarktservice Wien. Leistungsbeschreibung Lehrausbildung in überbetrieblichen Ausbildungseinrichtungen gemäß §30b Berufsausbildungsgesetz (§30b BAG/2A) für den Lehrberuf Maschinenbautechnik, Wien 2009

Bergmann, Nadja/ Lechner, Ferdinand/ Matt, Ina et al.: Evaluierung der überbetrieblichen Ausbildung (ÜBA) in Österreich, L&R Sozialforschung, November 2011

Bösch, Valerie/ Nagl, Ingrid: Jugend und Arbeit in Österreich, Berichtsjahr 2011/2012, BMASK (unter Mitarbeit von Dagmar Brandstätter, Brigitte Clemenz u.a.) August 2012

Dornmayr, Helmut/Nowak, Sabine: Lehrlingsausbildung im Überblick 2014, Ibw

Dornmayr, Helmut/ Wieser, Regine/ Mayerl, Martin: Bericht zur Situation der Jugendbeschäftigung und Lehrlingsausbildung in Österreich 2010-2011, Öibf ibw, Mai 2012

Lenger, Birgit/ Löffler, Roland/ Dornmayr, Helmut: Jugendliche in der überbetrieblichen Berufsausbildung Endbericht, AMS AK-Wien, Juni 2010

STARK >>>>

>>>> SOZIAL >>>> GERECHT

DEIN PARTNER IN DER ARBEITSWELT. OGB

STARK >>>>> SOZIAL

Österreichischer Gewerkschaftsbund

1020 Wien, Johann-Böhm-Platz 1

E-Mail: oegb@oegb.at

WWW.OEGB.AT

SOZIALE SICHERHEIT MITBESTIMMUNG CHANCENGLEICHHEIT VERTEILUNGSGERECHTIGKEIT